

להחזיק בקצוות, פרויקט של האמנית אביטל כנעני, מתפרס על פני שלושה חללים במקביל: הגלריה בקיבוץ לוחמי הגטאות, הגלריה בקיבוץ בארי וגלריה מנשר בתל אביב. שלושת המיצבים, המשלבים בתוכם פיסול ורישום, נארגים יחד לכדי מהלך אחד שלם, המרחיב את גבולות הפורמט של הרישום הסטנדרטי לעבר קנה מידה מונומנטלי. שינוי הפורמט, הפועל צורנית ומושגית כאחד, משקף את העניין של כנעני בסוגיות של מרחב, פני שטח וקנה מידה; בזה היא מבקשת לפרוץ את גבולות היחיד, פיזית ומטפורית, ולמתוח את מסגרת היצירה עד קצותיה. מאחורי הפרויקט עומדת מחשבה על גמיעת מרחקים, על זמן, על התפרסות מרחבית חובקת-כול – כזו האוחזת את הארץ בכל קצותיה, מצפון ועד דרום ובחזרה למרכז.

כנעני, בשפה הגרפית והמונוכרומטית-מינימליסטית של רישומיה, ובאמצעות פירוק והרכבה של דימויים המאזכרים חיות ומוות, יוצרת מעין טריטוריות סימבוליות, המבקשות למפות את הטופוגרפיה של פני השטח הישראליים. בין סביבות המיצבים עובר כעין קו אווירי מדומיין, ציר הנמתח לאורכו של המרחב גיאוגרפי הפרוס בין שלושת מוקדי ההתרחשות: גדול מכדי שאפשר יהיה לתפוס אותו ולחוות את כל שלושת מוקדיו בעת ובעונה אחת. המהלך הזה, שאינו ניתן להכלה בשלמותו בחושים, מניב אם כן חוויה פרגמנטרית ובלתי מספקת. 'כישלונה' של האמנית מהדהד אל תוך חוויית המבקר, שאינו יכול להיות נוכח בד-בבד בשלושת חללי התצוגה.

כל אחד מהחללים הוליד מיצב רזה, אוורירי ומינימליסטי באופיו, שבו דימוי הנע בין כוחנות, עוצמה ושליטה מכאן ובין שבריריות, עדינות ואינטימיות מכאן. כנעני מתמודדת עם הדינמיקה של יחסי-תלות המתהווה בין ממדי הנפח, התנועה והחלל – שילוש המגולם באובייקט, בחלל התצוגה המכיל אותו ובצופה המבקר בו. כנעני יוצרת ברישום ובפיסול כבר מראשית עבודתה, ויחסי-התלות הסימביוטיים שבין המדיומים ניצבים בתשתית המיצבים שלה. הללו זולגים בטבעיות האחד לתוך השני, כמנהלים ביניהם דיאלוג הדוק ומפרה. התלות ההדדית כרוכה בשאיפה למתוח את גבולות התצוגה הסטנדרטיים ולהרחיבם, להעמיד איזון חדש בין המדיומים, למוסס את האבחנה המיידית ביניהם ולהציע פרשנות חדשה לחומריות האופיינית לכל אחד, וזאת מבלי לאבד מתכונות החומר שלהם.

במובן מסוים, הרישום והפיסול גם מחליפים ביניהם תפקידים: הרישום מאמץ לעצמו מאפיינים פיסוליים כאשר הוא מבקש לצמוח לממדי ענק ולפרוץ את הגבולות המסורתיים של דף הרישום, להתנתק מן הקיר ולגלוש אל פנים חלל התצוגה. כתמי הגרפיט האינטנסיביים של כנעני, המשחירים גיליונות נייר מוארכים, מבטאים את הרצון הגלום במדיום להצטבר לכדי מסה חומרית, עד כדי אימפקט פיסולי בעל נוכחות תלת-ממדית. אך הפיסול לעומתו דווקא מפגין שפה רישומית מצומצמת ורזה, כזו של גוף שהתרוקן מנפחיותו. הקו הפיסולי הנקי עשוי שבבי עץ דקיקים וגולמיים, שחומריותם מכתובה נוכחות מינורית ושברירית.

תהליך העבודה של כנעני, אף בהיותו אינטואיטיבי ופרום מטיבו, מוליד תחביר פיסולי-רישומי מגובש והרמטי. השפה החומרית-חזותית שלה היא תוצאה של מהלך אמנותי מתמשך, שקול וספונטני כאחד, הנבנה מתוך מודעות לפעולה הגופנית בחלל. תנועת היד הרפטיבית, תנוחת הגוף, כובד המשקל ומידת העוצמה המופעלת על המצע ועל חומר הגלם – כל אלה מטביעים את חותמם על היצירה המוגמרת. אך ניכר שהמחווה הפיזית שחוללה את היצירה אינה נבלעת בפעולה היצרנית או נבלמת בה, אלא היא ממשיכה להדהד בה, גם בתצורתה המוגמרת.

בגלריה מנשר מוצג הפרק השלישי והאחרון של פרויקט להחזיק בקצוות. קונסטרוקציות גדולות עשויות עץ ונייר מפירות את דממת החלל; הן נחות דוממות על רצפת הגלריה, כמו מרוקנות מחומר וחסרות משקל. שבבי עץ גולמיים וניירות מוכתמים בגרפיט יוצרים צורניות מופשטת לכאורה, המסגירה לפרקים את קווי המתאר של חיה מתה. סימני המוות נצרבו במיצב הזה עד שאינם ניתנים עוד לניעור. הסביבה המינימליסטית של כנעני, אף בהיותה נקייה ואסתטית להפליא, אינה מתיימרת לטשטש את תחושת חוסר האונים, את החולי ואת פרפורי הגסיסה הנודפים ממנה. זהו כמו שדה קטל הזרוע פגרי חיות, בית מטבחים או זירת טבח שיצאה מכלל משליטה. כנעני מקפיד במיצב רגע על ציר הזמן, איך אין זה רגע הרואי או דרמטי אלא הרגע שאחרי, זמן של כניעה וחידלון קיומי. הוא מציע את עצמו כאלגוריה פואטית הפתוחה למגוון הקשרים, למציאות חברתית-פוליטית, אינדיבידואלית וקולקטיבית, המעוררת בנו רגשות של חולשה, של פחד ושל אלימות דקדנטית.